

tibi rem aliquam, illud juris, quod ego venditor in eadem habeo, et tu emptor habebis: si ego nihil juris habui, et tu nihil habebis: si ego directum, sed non utile: vel utile, sed non directum: vel si liberam, aut servitute, vel alio onere affectam, tu quoque taliter, et non aliter habebis, claro textu l. *Traditio*. 20, ff. *de Acquirendo rer. domin.* ibi: « Traditio nihil amplius transferre debet, vel potest ad eum, qui accipit, quam est apud eum, qui trahit. Si igitur quis dominium in fundo habuit, id tradendo transfert; si non habuit, ad eum, qui accipit, nihil transfert. Quoties autem tale dominium transfertur, ad eum, qui accipit, tale transfertur, quale fuit apud eum, qui tradit: si servus fuit fundus, cum servitutibus transit: si liber, uti fuit. Et si forte servitutes debebantur fundo, qui traditus est, cum jure servitutum debitarum transfertur. » Idem est de aliis contractibus, et actibus inter vivos, quibus res transfertur; universaliter enim, et merito dicitur l. *In his*, 175, ff. *de Reg. jur.* « Non debeo melioris conditionis esse, quam auctor meus, a quo jus in me transit. » De dispositionibus mortis causa, patet ex cit. 120, ff. *de Reg. jur.* « Nemo plus, » etc.

4. *Solvuntur objectiones.* — Objicitur tamen contra regulam *primo*. Patronus laicus, etsi quatuor duntaxat menses ad præsentandum habeat, tamen si juspatronatus in Ecclesiam, vel monasterium transfertur, huic illico competunt sex menses ad præsentandum. c. un. *de Jurepatron.* in 6, ibi: « Licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat; Ecclesia tamen, vel monasterium, cui facta est a laico juspatronatus collatio, tempus habet semestre. » Ergo patronus laicus in tali casu plus juris transfert, quam ipse habuit. Resp. negando consequentiam; quia patronus laicus simpliciter suum jus, quod habet, transfert: quod autem novus patronus, utpote ecclesiasticus, plus temporis acquirat, non a patrono laico transferente, sed a juris dispositione provenit, quæ patronis ecclesiasticis sex menses ad præsentandum concedit. cit. c. un. *de Jurepatron.* in 6.

5. *Patronus laicus quadrimestre, ecclesiasticus semestre habet ad præsentandum.* — Objicitur *secundo*. Capitulum, sede vacante, potest dare licentiam ordinandi subditos diocesanos, c. *Cum nullus*. 3, *de Tempor. ordinat.* in 6, qua tamen ipsum caret: ergo dat, quod

non habet. Resp. capitulum non nisi jurisdictionem, quam habet, tribuere, ut alius potestate ordinis alias jam præditus in præfatos subditos uti valeat.

6. *Alieno, sed non suo nomine dare quis potest, quod non habet.* — Objicitur *tertio* in l. *Non est novum*. 46, ff. *de Acquirend. rer. domin.* habetur textus, qui videtur regulæ aperte contrarius; sic enim sonat: « Non est novum, ut, qui dominium non habet, alii dominium præbeat. Nam et creditor pignus vendendo, causam dominii præstat, quam ipse non habuit. » Sic etiam tutores, curatores, procuratores, etc., licet dominium rerum non habeant, illud nihilominus in alios transferunt. § *Nihil*. 42, *Instit. de Rerum division.* cum concord. Ergo plus juris transferre quis potest, quam ipse habet. Resp. negando rursus consequentiam; quia omnes recensiti transferentes alienum dominium non suo proprio, sed aliorum, verorum videlicet dominorum nomine transferunt: etiam creditor rem oppignoratam vendens, utpote cui dominus per contractum ad id potestatem tribuit, ut si tempore debito non solvat, creditor pignus vendere valeat. § 1. *Instit. Quibus alienare.* ibi: « Creditor pignus ex pactione, quamvis ejus ea res non sit, alienare potest. Sed hoc forsitan ideo videtur fieri, quod voluntate debitoris intelligitur pignus alienari; quia ab initio contractus pactus est, ut liceret creditori pignus vendere, si pecunia non solvatur. » Regula autem nostra de iis duntaxat loquitur, qui proprio nomine jus transferunt. Plures objectiones adducit, et solvit Glossa *hic*.

REGULA LXXX.

IN TOTO PARTEM NON EST DUBIUM CONTINERI.

1. *Regula unde?* — Desumitur hæc regula ex l. *In toto*. 113, ff. *de Reg. jur.* ibi: « In toto et pars continetur. » Et concordat supra jam explicata regula 35, *de Reg. jur.* in 6. « Plus semper in se continet, quod est minus. » Consequenter, quia totum plus est, quam pars illius, hæc in illo continetur.

2. *Ponitur versus sensus regulæ.* — Quæritur. Quomodo hæc regula intelligenda, et quis verus illius sensus sit? Resp. Regulæ, ex ipsis verbis claræ, et lumine naturæ notæ, sensus hic est: « Certum est, quod in toto etiam pars illius contineatur. » Cum, si in eo contineretur, jam hoc ipso illis apud

non esset. Tendit autem regula eo præcipue, ut intelligatur, credatur, et firmiter teneatur, ac judicetur, eum, qui totum habet, emit, vendit, lucratur, in testamento acquirit, vel perdit, amittit, etc., etiam partem hujusmodi totius habere, emere, vendere, lucrari, acquirere, perdere, amittere, etc. Et qui jus ad totum habet, etiam ad partem illius habere.

3. *Declaratur exemplis juris.* — Idque patet exemplis juris. Sic enim, si quis in iudicio totam v. g. domum petit, et succumbit, etiam quoad partes illius succubuisse censetur: indeque, si postea petat partem ejusdem ex eadem causa (secus si ex diversa causa) obstat exceptio rei judicatæ. l. *Si quis cum totum*. 7, pr. ff. *de Exception. rei judicat.* « Nam pars in toto est, » ut dicitur ibidem. Et e contra ob eandem rationem, qui totam domum lucratur, etiam partes illius, tectum, parietes, etc., lucratur. Sic etiam, qui fundum totum stipulatur, etiam usumfructum, tanquam partem illius, stipulari censetur, sicque nihil agit, si, postquam totum fundum stipulatus est, postea usumfructum ejus stipulatur. Sic etiam nihil agit, qui prius usumfructum fundi, et postea ex eadem causa totum fundum stipulatur. l. *Qui usumfructum*. 58, ff. *de Verb. oblig.* ibi: « Qui usumfructum fundi stipulatur deinde fundum, similis est ei, qui partem fundi stipulatur, deinde totum; quia fundus dari non intelligitur, si ususfructus detrahatur. Et e contrario, qui fundum stipulatus est, deinde usumfructum, similis est ei, qui totum stipulatur, deinde partem. » Sic rursus, cui de jure competit vindicatio pro tota re prius possessa, etiam pro partibus illius eidem competit vindicatio. l. *Quæ de tota*. 76, ff. *de Rei vindicat.* ibi: « Quæ de tota re vindicanda dicta sunt, eadem et de parte intelligenda sunt. » Plura hujusmodi juris exempla, sicut et alia ad propositum vide in cit. reg. 33. « Plus semper, » etc. *de Reg. jur.* in 6, utpote quæ cum præsentibus plurimum concordat.

4. *Solvuntur objectiones. Quando legatur omne aurum et argentum, non comprehenduntur pecunie, et nummi, nec ejus nomine veniunt.* — Cæterum quantumvis clara appareat hæc regula, nihilominus contra eam fieri solent a juristis objectiones, soluta tamen faciles. Sic enim objicitur *primo*: Licet alicui omne aurum, et argentum legetur, tamen nummi, et pecunie ex auro et argento sæpe non censentur legatæ: cum tamen vi-

deantur species, et pars illius, l. *Cum aurum*. 19, pr. ff. *de auro argento, etc., legato*, ibi: « Cum aurum, vel argentum legatum est, quidquid auri, argenti que relictum sit, legato continetur. — Pecuniam autem signatam placet eo legato non contineri. » Ergo pars non semper continetur in toto. Resp. negando, quod pecunia et nummi cusi sint species et pars auri, vel argenti massivi; cum hoc nomine in jure ordinarie non veniant. l. *Quintus*. 27, § 1, ff. eod. ibi: « An, cui omne argentum legatum est, ei nummi quoque legati videantur, quæritur, et ego puto, non contineri. » Audi rationem. « Non facile enim quisquam argenti numero nummos computat. Item argento facto legato, puto, nisi evidenter contra sensisse testatorem appareat, nummos non contineri. » Vel nisi aliud aurum aut argentum non haberet, quam pecuniam et nummos; tunc enim de voluntate testatoris satis constaret: uti bene advertunt doctores. arg. l. *Pediculis*, 32, § 4, ff. eod. ibi: « Si testatrix habuit proprium argentum ad usum suum paratum, non videri id legatum, quod negotiandi causa venale proponi solet. »

5. *Quando materia transit in materiata, censetur assumere aliam speciem.* — Objicitur *secundo*: l. *Si convenerit*. 18, § 3, ff. *de Pignor. actione*, habetur, quod i quis pro pignore dedit sylvam, navis ex arboribus sylvæ fabricata non censeatur oppignorata, ibi: « Si quis caverit, ut sylvæ sibi pignori esset, navis ex ea materia facta, non esse pignoris, Cassius ait: quia aliud est materia, aliud navis. » ergo. Resp. cum Gloss. in cit. l. § 3, quando materia transit in materiata, id est, si ex rudi materia fiat artificiosa, uti ex rudibus arboribus fabricata navis est, assumit novam speciem, non eadem cum rudi materia species, nec pars illius amplius esse censetur: uti videre est in pecunia ex auro vel argento cusa, utpote quæ juxta dicta n. 4, cum auro et argento massivo eadem species, et pars illius non amplius reputatur, consequenter regulæ nostræ non obstat.

REGULA LXXXI.

IN GENERALI CONCESSIONE NON VENIUNT EA, QUÆ QUIS NON ESSET VERISIMILITER IN SPECIE CONCESSURUS.

1. *Regula unde desumpta?* — Desumitur hæc regula ex c. 2, *de Penit. et remiss.* in 6,

ibi : « Cum in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter concessurus. »

2. *Quomodo intelligenda?* — Quæritur, quomodo hæc regula intelligenda, et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Regulam præsentem ita intelligi debere, et intendere, quod, etsi juxta claras juris regulas, « semper specialia generalibus insunt, » l. *Semper*, 147, ff. de *Reg. jur.* consequenter specialia sub generalibus comprehendantur : et « In toto partem non est dubium contineri, » juxta immediate præcedentem regulam. Generale autem sit aliquod totum, et specialia sub ipso contenta habeantur pro partibus ejusdem : tamen ista, et concordantes juris regulæ non adeo universaliter, et illimitate procedant, quin patiantur suas limitationes ; et quidem vi præsentis regulæ specialiter illam, quod sub concessione, quantumvis generali, venire, et comprehendi non censeantur illa specialia, quæ concedere verisimiliter non intendit generaliter concedens. Hinc

3. *Ponitur verus sensus illius.* — Resp. II. Verus sensus regulæ sequens est : « Quando aliqua in genere conceduntur, non intelliguntur concessa etiam illa, quæ quidam tanquam species sub tali genere alias comprehenduntur, tamen talia sunt, de quibus verisimile est, quod ea in specie concedere nullatenus intenderit generaliter concedens. » Ratio regulæ est, quia verisimile non est, ea, quæ speciali nota digna sunt, sub generali concessione comprehendendi, nisi exprimantur : cujusmodi sunt prorsus extraordinaria, insolita, et de quibus nec in genere quidem cogitatum est, ut ait Layman ad c. *Sedes*, 15, de *Rescript.* vel quæ habent impossibilem, aut inhumanam, sive duram a generaliter concedente, vel se obligante, separationem, ut inquit Gloss. *hic*. Cum enim concessionem generales non nisi confusa aliqua prævia cognitione specialium, et quidem eorum, quæ fere ordinarie, et facile concedi consuevere, fieri soleant : ad prorsus extraordinaria autem, insolita, et difficillima, in iis ordinarie reflexio non fiat ; mens et intentio concedentis ad ea se non extendisse verisimiliter præsumitur. Tum, quia sicut alias « Inspecimus in obscuris, quod verisimiliter est : » c. *Inspecimus*, 45, de *Reg. jur.* in 6, idem inspicere debemus in obscuris concessionibus generalibus. Quibus accedit, quod ea, quæ speciali nota sunt digna, si specia-

liter non notantur, ex industria censeantur omissa. l. *Item apud*, 15, § 26, ff. de *Injur.* ibi : « Ea enim, quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta. »

4. *Declaratur exemplis juris. Administrator rerum non potest donare.* — Declaratur regula et firmatur amplius exemplis juris : Sic enim in generali concessione administrationis honorum non censetur venire donationis potestas c. fin. de *Offic. vicar.* in 6, ibi : « Cum nec regulariter donare valeat is, cui honorum administratio etiam libera est concessa, » etiamsi talis administratio filiofamilias committatur l. *Filiusfamilias* 7, pr. ff. de *Donat.* ibi : « Filiusfamilias donare non potest, neque, si liberam peculii administrationem habeat ; non enim ad hoc ei conceditur libera peculii administratio, ut perdat. » Sic etiam sub generali obligatione pignoris non venit uxor, nec alumni, nec ea, de quibus verisimile est, quod se obligare quis non velit. l. 1, C. *Quæ res pignor. oblig.* ibi : « Alumnos tuos, et cæteras res, quas neminem credibile pignori specialiter daturum fuisse, generali pacti conventionem, quæ de bonis tuis facta est, in causa pignoris non fuisse, rationis est. »

5. *Vicarius generalis non potest conferre beneficia.* — Sic rursus generalis commissio facta legato Sedis apostolicæ se non extendit ad causas fidei. Strein. *hic*. arg. can. *Frater noster*, 52, cau. 16, q. 1. Nec ad translationem episcoporum, c. *Nisi specialis*, 3, nec ad unionem, vel divisionem episcopatum, c. *Quod translationem*, 4, de *Officio legati*. Sic insuper in generali concessione officii vicarii episcopi non comprehenditur libera collatio beneficiorum, c. fin. de *Officio vicar.* in 6, ubi etiam regula nostra pro ratione adducitur illis verbis : « Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus ; officialis, aut vicarius generalis episcopi beneficia conferre non possunt ; nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa. » Ex eadem ratione allegata, seu vi regulæ : « Si Episcopus suo subdito concesserit, ut sibi possit idoneum eligere confessorum, ille, quem is elegerit, in casibus, qui eidem episcopo specialiter reservantur, nullam habet penitus potestatem. » uti habetur c. 2, de *Pœnitent. et remission. pr.*

6. *Solvitur obiectio contra regulam.* — Obijcitur autem contra regulam primo, a Dyno.

Illud operatur generale quantum ad omnia, quantum operatur speciale in qualibet specie, l. *Si chorus*, 79, ff. de *Legat.*, III, ibi : « Si chorus, aut familia legetur, perinde est, quasi singuli homines legati sint, » juncto l. *Si duo*, 51, ff. de *Administrat. tutor.* cui concordat c. *Solita*, 6, de *Majorit. et obedient.* circa finem cum Glossa ibidem : « Qui dicit omnia, nihil excipit. » Resp. cum eodem Dyno, talia locum habere in illis, quæ verisimiliter in specie quis esset concessurus, puta, quæ non sunt extraordinaria, insolita, vel concedenti grave damnum afferentia, etc. ad alia vero concessio generalis non extenditur ; quia derogatur eis per præsumptionem contrariam, uti patet ex juribus citatis.

7. *Transactio generalis extendit se etiam ad incognita, et ignorata.* — Obijcitur secundo. Generalis transactio de remissione omnium jurium extendit se etiam ad incognita, et ignorata : cum non amplius liceat recurrere ad novas species postea apparentes, vel instrumenta noviter reperta, prius incognita, l. *Sub prætextu*, 19, C. de *Transact.* ibi : « Sub prætextu instrumenti postea reperti transactionem bona fide finitam rescindi jura non patiuntur. » juncta l. 29, C. eod. ibi : « Sub prætextu specierum postea repertarum generali transactione finita, rescindi prohibent jura. » Ergo dispositio, et concessio generalis etiam ad extraordinaria se extendit. Resp. negando consequentiam ; quia ex eo quod partes simili generali transactione intendant litem penitus finire, censetur etiam instrumentis, et speciebus pro tunc non apparentibus, juri in eis fundato renuntiare. arg. cit. LL.

REGULA LXXXII.

QUI CONTRA JUS MERCATUR, BONAM FIDEM PRÆSUMITUR NON HABERE.

1. *Regula unde?* — Sumitur hæc regula ex l. *Quemadmodum*, 7, in fin. c. de *Agricolis, et censitis*. ibi : « Malæ fidei namque possessorem esse, nullus ambigit, qui aliquid contra legum interdicta mercatur. »

2. *Contra jus mercari, quid?* — Quæritur I. Quomodo hæc regula intelligenda, et quis verus illius sensus sit? Resp. I. « Contra jus mercari, » juxta regulam istam, censetur omnis ille, qui aliquid emit contra prohibitionem legis sive divinæ, sive humanæ, sive canonicæ, sive civilis, sive statutorum mu-

nicipalium ; et taliter emens præsumitur cum mala fide emere. Hinc

3. *Ponitur verus sensus regulæ.* — Resp. II. Verus regulæ sensus hic est : « Quicumque contra publicam, claram, et notoriam prohibitionem juris, vel legis cujuscunque aliquid emit, id mala fide, sicque cum dolo et peccato facere præsumitur, ac propterea semper malæ fidei possessor, qui præscribere non potest, esse censetur. » Rationem hujus optime allegat Dynus, *hic*. Vel enim scivit emptor prohibitionem juris, vel non scivit. Si scivit, manifestum, et extra dubium est, quod mala fides, dolus et malitia reperiantur in illo : cum quisvis teneatur in actibus suis se conformare legibus et statutis, c. 1, de *Constit.* « Canonum statuta custodiantur ab omnibus. » et l. *Leges*, 3, C. de *Legibus*. ibi : « Leges ut generales ab omnibus æquabiliter in posterum observentur. »

4. *Præsumitur malæ fidei emptor etiam qui ignoranter contra publicam claram legem emit. Ignorantia facti, non juris excusat.* — Si non scivit, ex præsumptione juris pro malæ fidei emptore, et possessore habetur ; cum scire, et scire debere, facileque posse (prout res se habet circa claras et notorias legum prohibitiones) paria sint arg. l. *Regula*, 9, § 3, ff. de *Jur. et facti Ignor.* et l. *Constitutiones*, 12, c. eod. cum concord. Unde juxta regulam 13, de *Reg. jur.* in 6 : « Ignorantia facti, non juris excusat. » Ut proin pro malæ fidei emptore et possessore merito habeatur, qui etiam ex ignorantia contra notoriam et claram prohibitionem emit ; qui propterea etiam rem sic emptam præscribere non potest, quia « Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit, » c. *Possessor*, 2, de *Reg. jur.* in 6, et l. *Nunquam*, 3, ff. de *Usurpat. et Usucap.* ibi : « Nunquam in usucapionibus juri, error (seu ignorantia) possessori prodest. » de qua materia etiam vid. reg. 2, de *Reg. jur.* in 6, et lib. II, tit. XXVI, a n. 67.

5. *Declaratur regula exemplis. Emens a pupillo, sine auctoritate tutoris, rem emptam præscribere potest, si ex ignorantia facti, non item juris id fecit.* — Exempla juris habentur innumera, inter quæ est, quod, si quis a pupillo, sine auctoritate tutoris aliquid emit, ignorans id prohibitum esse, malæ fidei possessor de jure præsumatur, et præscribere non possit ; secus foret, si haberet ignorantiam facti, putans eum puberem esse. l. *Pro emptore*, 2, § 15, ff. *Pro emptore*. ibi : « Si a

pupillo emere sine tutoris auctoritate, quem puberem esse putem, dicimus usucapionem sequi, ut hic plus sit re, quam in existimatione. Quod si scias, pupillum esse, putes tamen, pupillis licere res suas sine tutoris auctoritate administrare, non capies usu; quia juris error null. prodest.» Simile exemplum est etiam. si quis a praelato Ecclesiae, vel monasterii quid emit non servata praescripta solemnitate juris, arg. c. 1, et c. *Tua nuper*. 8, de *His, quae fiunt a praelatis*.

6. *Solvuntur objectiones.* — Objicitur primo contra regulam, c. *Apostolicae*. 9, de *Donatione*. valet praescriptio rei per episcopum monasterio, magno cum Ecclesiae damno, consequenter contra juris prohibitionem donata; ibi: «Potest legitime revocari, nisi praescriptione, vel alia exceptione legitima, actio hujusmodi excludatur.» Resp. cum Glossa communiter recepta, ibi fuisse ignorantiam facti, et non juris. Facti enim quaestio erat, utrum per allegatam ibidem donationem quinquagesimae, vel centesimae partis de censibus Ecclesiae eadem graviter laedatur; atque ideo monasterium id, quod recepit, praescribere potuit; cum habuerit titulum et bonam fidem, ac de reliquo facti ignorantia excuset, cit. reg. 13, de *Reg. jur.* in 6, et praescriptionem non impediatur arg. cit. l. *Pro emptore*.

7. *Bona fides praesumitur, nisi abesse probetur, ubi allegatur ignorantia facti, non vero juris.* — Objicitur secundo. Bona fides semper adesse praesumitur, nisi abesse probetur, arg. l. *Dolum*. 6. c. de *Dolo*. et l. 2. c. de *Prascript. long. temp.* cum concord. Resp. eum Dyno, id verum esse, ubi allegatur ignorantia facti; quia tunc juris praesumptio allegationi non resistit: secus est, quando allegatur ignorantia juris; tunc enim non bona, sed mala fides praesumitur, quia praesumptio juris allegationi resistit cit. l. 2, ff. *Pro emptore*. et c. *Ignorantia*. 3, de *Reg. jur.* in 6, censeturque mala fides satis probata, si patet, vel probatur delictum, quod emendo contra prohibitionem committitur.

8. *Fallit regula in iisdem casibus, in quibus fallit regula 13.* — Queritur II. An? et quas fallentias habeat regula 82? Resp. eam fallere in iisdem, in quibus quoad secundam partem fallere diximus regulam 13. «Ignorantiam facti, non juris excusat.» videlicet. *Primo* in minoribus; *secundo* in militibus; *tertio* in omnino rudibus, non habentibus, quos consulant; *quarto* juxta aliquos etiam

in foeminis; et quinto universaliter, quando non sunt clara, sed ambigua, obscura, et controversa; quia in his recensitis non tantum facti, sed etiam juris ignorantia excusat, consequenter a praesumptione juris de mala fide eximit; vide dicta ad reg. 13, a n. 20, ac etiam reliqua ad eandem regulam adducta, quia praesentem magis elucidant.

REGULA LXXXIII.

BONA FIDES NON PATITUR, UT SEMEL EXACTUM ITERUM EXIGATUR.

1. *Regula unde desumpta?* — Desumpta est haec regula ex l. *Bona fides*. 57. ff. de *Reg. jur.* ibi: «Bona fides non patitur, ut idem bis exigatur.»

2. *Quomodo intelligenda.* — Queritur I. Quomodo haec regula intelligenda, et quis verus illius sensus sit? Resp. eam esse intelligendam juxta sequentem proprium illius sensum: «Creditor, qui solutionem debiti jam semel petiit et justam obtinuit, eam ulterius petere, seu exigere bona fide, seu bona conscientia non potest.» Ratio perspicua est, quia vera solutione debiti tollitur omnis obligatio ejusdem. Nec refert, utrum debitor per se, vel per alium, aut id, quod debet, in natura, aut, consentiente creditore, in aestimatione, vel per aliud solvat. pr. Instit. *Quibus modis tollatur obligatio*, ibi: «Tollitur autem omnis obligatio solutione ejus, quod debetur, vel si quis consentiente creditore aliud pro alio solverit. Nec interest, quis solvat, utrum ipse, qui debet, an alius pro eo, liberatur enim et alio solvente, sive sciente, sive ignorante debitore, vel invito eo solutio fiat.» Hinc etiam est, quod, si ab uno ex duobus correis, seu condebitoribus, vel a fidejussore totum debitum solutum est, ab altero, vel principali debitore exigere bona fide et conscientia, sine dolo et malitia nihil amplius valeat nec ab altero correo, nec a fidejussore cit. pr. Instit. *Quibus modis toll. oblig.* ibi: «Idem contingit, si fidejussor solverit, non ipse solus liberatur, sed etiam reus.» et l. *In duobus*. 3, § 1, ff. de *Duobus reis*. ibi: «Utique enim, cum una sit obligatio, una et summa est: ut, sive unus solvat, omnes liberentur, sive solvatur ab altero liberatio contingat.»

3. *Procedit regula etiam in penis.* — Procedit regula etiam in penis, ita, ut, si poena a reo pro aliquo delicto semel exacta fuit,

alia ab illo propter idem exigere non amplius valeat: nisi diversae poenae copulative pro delicto essent impositae. Glossa et Strein. *hic* arg. c. *At si clerici*. 4. § fin. de *Judiciis*. ibi: «Cum functus sit suo officio, nec duplici contritione debeat ipso conterere,» quia nec Deus bis punit in idipsum.

4. *Legatum, pro certa die factum, singulis annis eo die peti potest.* — Objicit l. *Annua*. 20, § 1, ff. de *Annua legatis*. expresse sanctum habetur, quod legatum pro certa die, v. g. calendis maii, sacerdotibus solvendum, singulis annis pro illa die peti possit. Resp. id merito statutum fuisse ex benigna interpretatione in favorem causae pie, cum enim dubium, et obscurum esset, utrum legatum in citata lege expressum uno duntaxat, vel singulis annis solvendum esset, in favorem pie causae legislator illud singulis annis in perpetuum esse solvendum, interpretatus est; praesertim quia certo determinato die solvendum imponitur. Hinc bene infert Strein. quod si alumnis sancti Francisci legaretur, ut in die sancti Patris eis praebetur pitantia, eam singulis annis in praefato festo praestare deberent haeredes, arg. cit. l. *Annua*. Neque propterea idem bis exigetur, sed pro quolibet anno semel, cui alia, atque alia obligatio dandi correspondet.

5. *Fallit regula, quando una exactione, et solutione debiti, obligatio illius non extinguitur.* *Episcopus bis, vel saepius in anno visitans, semper exigere potest procurationem.* — Queritur I. An, et quas fallentias patiatur regula 83? Resp. eam fallere, et quidem universaliter primo quando una exactione et praestatione debiti non extinguitur ulterior obligatio ejusdem. Glossa *hic*, uti patet in exactione debiti conjugalium, in exactione tributorum, vectigalium certis temporibus, vel toties, quoties curus onerati transeunt, persolvendorum. Idem est in visitatione ecclesiarum, vel monasteriorum, si eam bis, vel saepius in anno facit episcopus, prout potest can. *Non semet*. 29, cau. 18, q. 2, ibi: «Non semel, sed saepius in anno episcopi visitant monasteria monachorum, et, si aliquid corrigendum fuerit, corrigatur,» juncto c. *Mandamus*, 6, de *Offic. archidiacon.* ibi: «Mandamus, quatenus prohibeatis Castrens. archidiacono, ne ad Ecclesias sui archidiaconatus visitandas nisi semel in anno accedat, nisi forsitan talis causa emergerit, propter quam ipsum oporteat praefatas Ecclesias saepius visitare.» Visitans itaque episcopus ex justa

causa bis, vel saepius in anno Ecclesias, aut monasteria sibi subjecta, non tantum semel, sed etiam saepius, toties nempe, quoties visitat, exigere potest procurationem moderatam c. *Cum venerabilis*. 21, de *Censib. et exact.* ubi etiam ratio additur illis verbis: «Quia ergo visitationi annexa est procuratio, et episcopus ratione episcopalis jurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis Ecclesiam visitare.»

6. *Fallit insuper in causa dotis: et quando?* — Fallit secundo in causa dotis; hanc enim semel exactam, et jam acceptam, secundo nubens filia denuo exigere potest, si prima vice vi pacti ad patrem rediit. Authen. *Sed quamvis*. C. de *Rei uxor.* act. ibi: «Sed quamvis dos potestatis, sive pactionis jure ad patrem redeat, non tamen licet ei, filia denuo nubente, diminuere priorem dotis mensuram, nisi forte substantia sua decrescat aliqua fortuita clade: tunc enim amplius secundo marito in dotem praestare non cogitur, nisi quantum facultates ejus patiuntur.»

REGULA LXXXIV.

CUM QUID UNA VIA PROHIBETUR ALICUI, AD ID ALIA NON DEBET ADMITTI.

1. *Regula unde?* — Desumpta dicitur haec regula ex l. fin. C. *Si mancipium ita venierit*, ubi etiam ratio additur his verbis: «ne frans legi fiat,» et ex c. un. de *Cleric. conjug.* in 6; ibi: «ne per unam viam concedatur, quod per aliam denegatur.»

2. *Potest aliquid prohiberi vel absolute, simpliciter et principaliter ratione sui: vel ad viam, et modum duntaxat.* — Queritur I. Quomodo haec regula intelligenda, et quis verus sensus ejusdem sit? Ante responsum notandum cum Glossa, et Viviano *hic*, aliquid dupliciter prohiberi posse: uno modo absolute, simpliciter, et principaliter ratione sui, ita, ut prohibitio non viam aut modum aliquid obtinendi vel agendi, sed rem, sive actum ipsum respiciat, causa prohibitionis semper durante: cujusmodi prohibita ratione sui sunt adulteria, furta, perjuria, etc. Vel alio modo prohiberi possunt non simpliciter et ratione sui, sed quoad certam viam duntaxat, vel modum acquirendi prohibitum. Sic episcopus, alligatus jam alicui Ecclesiae, prohibetur aliam Ecclesiam assumere, non absolute et simpliciter, sed duntaxat quoda